

อย. กับการประกาศผลวิเคราะห์เครื่องสำอางผสมสารห้ามใช้

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ตระหนักถึง ปัญหาการลักลอบผสมสารห้ามใช้ในเครื่องสำอางมาโดยตลอด โดยเฉพาะเครื่องสำอางประเภทครีมทาผิว-ฝ้า ทำให้หน้าขาว ที่วางจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด ยังพบการลักลอบผสมสารห้ามใช้หลายชนิด เช่น โปรทแอมโมเนีย ไฮโดรควิโนน และ กรควิดามีนเอ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

ผู้บริโภคและสื่อมวลชนมักสอบถามว่า อย. กำกับดูแลเครื่องสำอางอย่างไร จึงยังคงมีผลิตภัณฑ์อันตรายเหล่านี้ อยู่ในท้องตลาดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนานและที่สำคัญคือ อยากรู้ว่าเครื่องสำอางยี่ห้ออะไรบ้างที่พบสารห้ามใช้ จะได้ไม่ซื้อ ไม่ใช่ แต่มักจะไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน รวดเร็ว ทันใจ เพราะ อย.ต้องดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด เริ่มจากติดตามตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาด ว่ากลุ่มใดมีความเสี่ยงสูง มีรายงานการพบสารห้ามใช้บ่อยๆ อย่างเช่นเครื่องสำอางทาผิว-ฝ้า ทำให้หน้าขาวนั้น เจ้าหน้าที่จะมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

1. ออกตรวจสอบแหล่งจำหน่ายเครื่องสำอาง และเก็บตัวอย่างเครื่องสำอางมาทำการทดสอบเบื้องต้นว่า มีสารห้ามใช้หรือไม่ สำหรับการทดสอบเบื้องต้นนี้ สามารถทำได้โดย

1.1 ถ้าต้องการทดสอบว่ามีสาร ไฮโดรควิโนนหรือไม่ สามารถใช้ชุดทดสอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์หรือน้ำผงซักฟอกเข้มข้นก็ได้

1.2 ถ้าต้องการทดสอบว่ามีสารโปรทแอมโมเนียหรือไม่ สามารถใช้ชุดทดสอบของ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ถึงแม้ว่าผลการทดสอบตามข้อ 1.1 และ 1.2 จะให้ผลบวก ก็แสดงว่า มีความเป็นไปได้ที่จะมีส่วนผสมของสารห้ามใช้ ยังไม่อาจใช้ผลการทดสอบเบื้องต้นนี้ดำเนินการตามกฎหมายได้

2. นำตัวอย่างเครื่องสำอางที่ผลิตครั้งเดียวกันกับที่นำไปทดสอบเบื้องต้น ส่งให้กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตรวจวิเคราะห์เพื่อยืนยันผล ถ้าผลเป็นบวกอีกก็ยังไม่สามารถประกาศผลวิเคราะห์ให้ผู้บริโภคทราบ ต้องดำเนินการต่อไปในข้อ 3 คือ

3. เจ้าหน้าที่ต้องพยายามสืบเสาะหาที่ตั้งของแหล่งผลิตเครื่องสำอางดังกล่าวให้ได้ โดย

3.1 ถ้าฉลากเครื่องสำอางระบุชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต เจ้าหน้าที่ต้องตามไปเก็บตัวอย่างเครื่องสำอางนั้น จากแหล่งผลิต ส่งให้กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ส่งตรวจวิเคราะห์อีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันว่า เครื่องสำอางนี้ทั้งที่วางจำหน่ายในท้องตลาดและที่แหล่งผลิต มีส่วนผสมที่เหมือนกัน ผู้ผลิต หรือ เจ้าของผลิตภัณฑ์ย่อมต้องรับผิดชอบ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.2 ถ้าที่ฉลากเครื่องสำอางมิได้แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตไว้ เจ้าหน้าที่ต้องพยายามสืบเสาะหาข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น สอบถามจากผู้ขาย เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 3.1

4. แม้ว่าจะพบผลวิเคราะห์ของตัวอย่างเครื่องสำอางจากแหล่งผลิต และที่วางจำหน่ายในท้องตลาดตรงกันว่า มีสารห้ามใช้ผิดกฎหมาย อย. ก็ต้องให้โอกาสเจ้าของเครื่องสำอางมีโอกาสชี้แจง ได้แย้ง และแสดงพยานหลักฐานตามควรแก่กรณี (ระบุไว้ในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535) ในทางปฏิบัติ อย. จะมีหนังสือเชิญเจ้าของผลิตภัณฑ์ มาชี้แจงภายในเวลา 15 วันทำการ นับจากวันที่ได้รับหนังสือ ในกรณีที่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของผลิตภัณฑ์ อย. จะมีหนังสือเชิญผู้ขายมาชี้แจงในทำนองเดียวกัน

5. จากนั้น อย. ต้องรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการเครื่องสำอางเพื่อขอความเห็นชอบในการประกาศผลวิเคราะห์ หากคณะกรรมการฯ เห็นชอบ อย. จึงจะสามารถประกาศผลวิเคราะห์ให้ประชาชนทราบได้

จะเห็นว่า กว่าที่ อย. จะดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอน ก็ต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน ซึ่งไม่ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค แต่ อย. จำเป็นต้องทำให้ครบทุกขั้นตอน เพราะการทำงานต้องเป็นไปตามข้อกำหนดตามกฎหมาย มีอาจหลีกเลี่ยงบางขั้นตอนไปได้ นอกจากปัญหาเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติที่มากมายแล้ว ยังพบอีกว่า สถานที่ผลิตที่แจ้งไว้มักเป็นแหล่งผลิตปลอม มิได้มีการผลิตเครื่องสำอาง ณ สถานที่นั้นจริง ซึ่งเป็นธรรมชาติของการลักลอบทำผิดกฎหมายย่อมต้องลักลอบกระทำ และย้ายสถานที่ผลิตไปเรื่อยๆ อย. ต้องสืบเสาะหาแหล่งผลิตเอง หรือบางผลิตภัณฑ์พบสารห้ามใช้ในท้องตลาด แต่ไม่พบการกระทำความคิด ณ แหล่งผลิต ทำให้การรวบรวม และสรุปข้อมูลแต่ละกรณีเสนอต่อคณะกรรมการเครื่องสำอาง เป็นไปด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ถึงปัจจุบัน อย. ได้ประกาศผลวิเคราะห์เครื่องสำอางที่พบสารห้ามใช้แล้ว 45 รายการ ซึ่งยังพบว่า มีอยู่ในท้องตลาดบ้าง บางชนิดก็เปลี่ยนฉลากใหม่แต่ใช้ชื่อเดิม แต่เมื่อเก็บตัวอย่างส่งวิเคราะห์ซ้ำก็ยังพบสารห้ามใช้ ซึ่ง อย. ได้ออกข่าวเตือนผู้บริโภคเป็นระยะๆ

จากการรวบรวมข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า เครื่องสำอางทาผิว-ฝ้า ทำให้หน้าขาว ที่ไม่แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต ส่วนใหญ่มีส่วนผสมของสารห้ามใช้ ขณะที่เครื่องสำอางที่ อย. ประกาศผลวิเคราะห์แล้วว่ามีสารห้ามใช้ เมื่อทำการตรวจวิเคราะห์ซ้ำก็ยังพบอยู่ ซึ่งถ้าผู้บริโภคคิดหนักว่า ไม่ซื้อ ไม่ใช้เครื่องสำอางที่ไม่แจ้งแหล่งผลิต และ ติดตามข่าวการประกาศผลวิเคราะห์ของ อย. ก็จะหลีกเลี่ยงผลิตภัณฑ์อันตรายเหล่านี้ได้ และร้านค้าทั้งหลายขออย่าได้หลงเชื่อผู้มาเร่ขายส่งที่อ้างว่า เครื่องสำอางที่เคยถูกประกาศว่ามีสารห้ามใช้ในอดีตนั้น บัดนี้ได้ปรับปรุงสูตรใหม่ให้ถูกต้องแล้ว เพราะส่วนใหญ่ยังคงมีปัญหาเหมือนเดิม

23 มกราคม 2545

รายการเครื่องสำอางที่ถูกประกาศผลวิเคราะห์